

CRNA GORA
ZAVOD ZA STATISTIKU
SAOPŠTENJE
Broj: 205
Podgorica, 31. jul 2013. godine

Prilikom korišćenja ovih
podataka navesti izvor

Analiza srednjih i velikih preduzeća u Crnoj Gori

Stanje 15. april 2013.godine

Saopštenje "Analiza srednjih i velikih preduzeća u Crnoj Gori" je rezultat statističke analize "Istraživanja o srednjim i velikim preduzećima", koje je sprovedeno u periodu od 1. do 15. aprila 2013. godine. Aktivnost prikupljanja podataka u potpunosti je realizovana putem e - maila.

Predmet posmatranja saopštenja su poslovni subjekti / preduzeća koji su u periodu do 15. aprila 2013. godine bili aktivni. Aktivni poslovni subjekti / preduzeća su subjekti koji u posmatranom vremenskom intervalu obavljaju određenu djelatnost, imaju zaposlene radnike i ostvaruju određeni promet.

Takođe, saopštenje daje i pregled stanja srednjih i velikih preduzeća posmatranih po opštinama i po sektorima djelatnosti, kao i o pripadnosti preduzeća grupama preduzeća koje se nalaze u inostranstvu ili na teritoriji Crne Gore. Ovim istraživanjem obuhvaćena su isključivo preduzeća koja obavljaju određene djelatnosti u privredi.

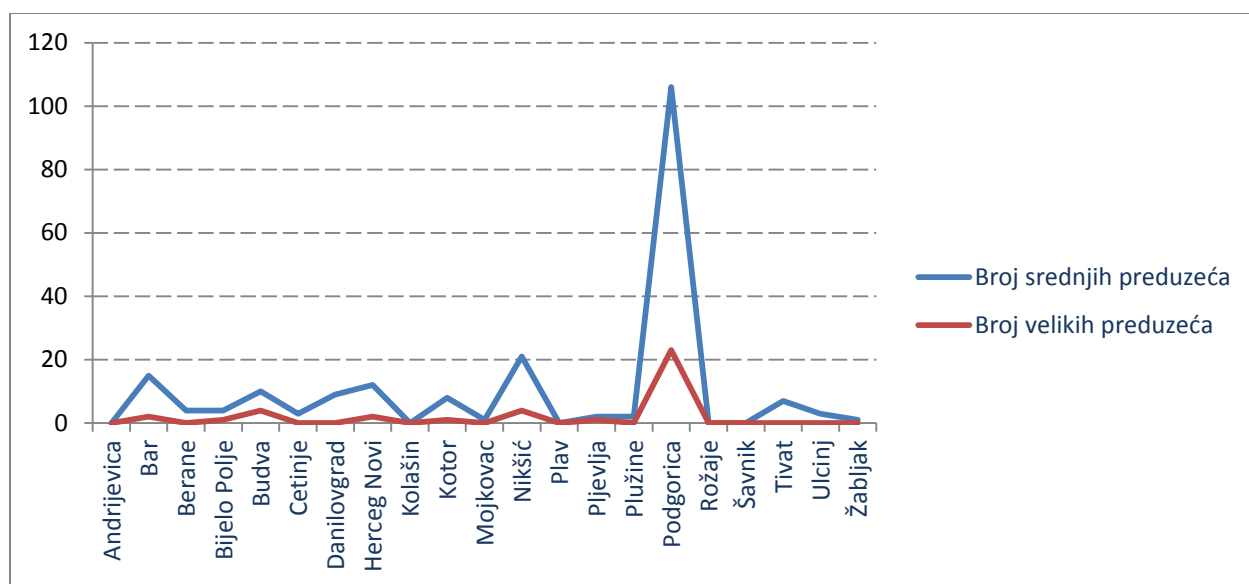
Istraživanjem je obuhvaćeno 263 privredna subjekta, što je predstavljalo totalni obuhvat subjekata iz dvije posmatrane klase veličine. Kao okvir za istraživanje koristio se statistički biznis registar, tj. zamrznuto stanje iz decembra 2012. godine.

Na upitnik je odgovorilo 245 privredna subjekta. Od 9 privrednih subjekata potvrđeno je da nakon predaje završnih računa u martu 2013. godine nijesu ispunili sva tri kriterijuma i da ne pripadaju srednjim, već malim preduzećima.

Po prvi put su u okviru jednog statističkog istraživanja prikupljeni podaci o grupi preduzeća kao novoj statističkoj jedinici. Zbog neophodnosti harmonizacije sa Regulativom Evropske Unije br. 177/08 o biznis registrima za statičke svrhe, a takođe i zbog nacionalnih potreba bilo je veoma važno imati podatke o Grupi preduzeća kao statističkoj jedinici na međunarodnom nivou.

Najveći broj srednjih i velikih privrednih subjekata svoju djelatnost obavlja u opštini Podgorica.

Grafik 1. Srednja i velika preduzeća u Crnoj Gori, po opštinama

U **Tabeli 1** prikazana su srednja i velika preduzeća, u Crnoj Gori, posmatrana po opštinama.

Tabela 1. Srednja i velika preduzeća u Crnoj Gori, po opštinama

Opštine	Ukupno	Broj srednjih preduzeća	Broj velikih preduzeća
Andrijevica	0	0	0
Bar	17	15	2
Berane	4	4	0
Bijelo Polje	5	4	1
Budva	14	10	4
Cetinje	2	2	0
Danilovgrad	9	9	0
Herceg Novi	13	11	2
Kolašin	0	0	0
Kotor	9	8	1
Mojkovac	1	1	0
Nikšić	22	18	4
Plav	0	0	0

Tabela 1. Srednja i velika preduzeća u Crnoj Gori ,po opštinama /nastavak/

Pijevlja	3	2	1
Plužine	2	2	0
Podgorica	124	101	23
Rožaje	0	0	0
Šavnik	0	0	0
Tivat	7	7	0
Ulcinj	3	3	0
Žabljak	1	1	0
Ukupno	236	198	38

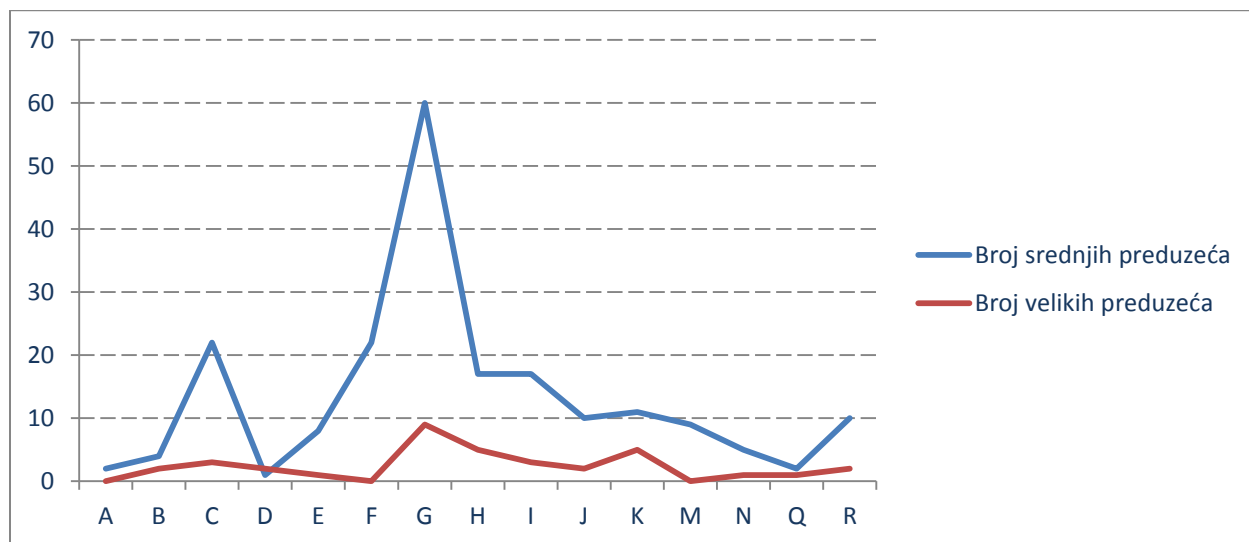
Kada se posebno posmatraju srednja preduzeća iz tabele se vidi da je najveći broj srednjih preduzeća u Podgorici i predstavlja 51,01% od ukupnog broja srednjih preduzeća u Crnoj Gori. Druga opština po broju ovih preduzeća jeste Nikšić (9,1%), zatim slijede Bar (7,6%) i Herceg Novi (5,6%).

Kod velikih preduzeća situacija je malo drugačija. Najveći broj se takođe nalazi u Podgorici (60,5%) zatim slijede Nikšić i Budva sa po 10,5 % od ukupnog broja velikih preduzeća.

Takođe, ono što se može zaključiti jeste da u opštinama Andrijevica, Kolašin, Plav, Rožaje i Šavnik ne postoji ni jedan privredni subjekat koji pripada dvijema posmatranim klasama preduzeća.

Analizirajući preduzeća koja su odgovorila na upitnik, vezano za djelatnost koju obavljaju, zaključuju se da najveći broj srednjih i velikih preduzeća posluje u sektoru G - Trgovina na veliko i na malo, popravka motornih vozila i motocikala .

Grafik 2. Srednja i velika preduzeća u Crnoj Gori, po sektorima djelatnosti

U **Tabeli 2** su prikazana srednja i velika preduzeća, u Crnoj Gori, posmatrana po sektorima djelatnosti koju obavljaju.

Tabela 2. Srednja i velika preduzeća u Crnoj Gori ,po sektorima djelatnosti

Šifra sektora	Naziv	Ukupno	Broj srednjih preduzeća	Broj velikih preduzeća
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	2	2	0
B	Vađenje ruda i kamena	6	4	2
C	Prerađivačka industrija	25	22	3
D	Snabdijevanje električnom energijom	3	1	2
E	Snabdijevanje vodom	9	8	1
F	Građevinarstvo	22	22	0
G	Trgovina na veliko i na malo, popravka mot. voz. i motocikala	69	58	11
H	Saobraćaj i skladištenje	22	17	5
I	Usluge pružanja smještaja i hrane	20	17	3
J	Informisanje i komunikacije	12	10	2
K	Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	16	11	5
M	Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	9	9	0
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	6	5	1
Q	Zdravstvo i socijalna zaštita	3	2	1
R	Umjetničke, zabavne i rekreativne djelatnosti	12	10	2
Ukupno		236	198	38

Od ukupnog broja srednjih i velikih preduzeća, najveći broj posluje u sektoru G, tačnije njih 29,2% od ukupnog broja ovih preduzeća. Zatim, sljedeći po broju preduzeća su sektor C Prerađivačka industrija sa 10,6% i sektori F - Građevinarstvo i H - Saobraćaj i skladištenje sa učešćem od po 9,3% u ukupnom broju srednjih i velikih preduzeća.

Pojedinačno, najveći broj srednjih preduzeća obavlja svoju djelatnost u sektoru G - Trgovina na veliko i na malo, popravka motornih vozila i motocikala i to 30 % od ukupnog broja srednjih preduzeća.

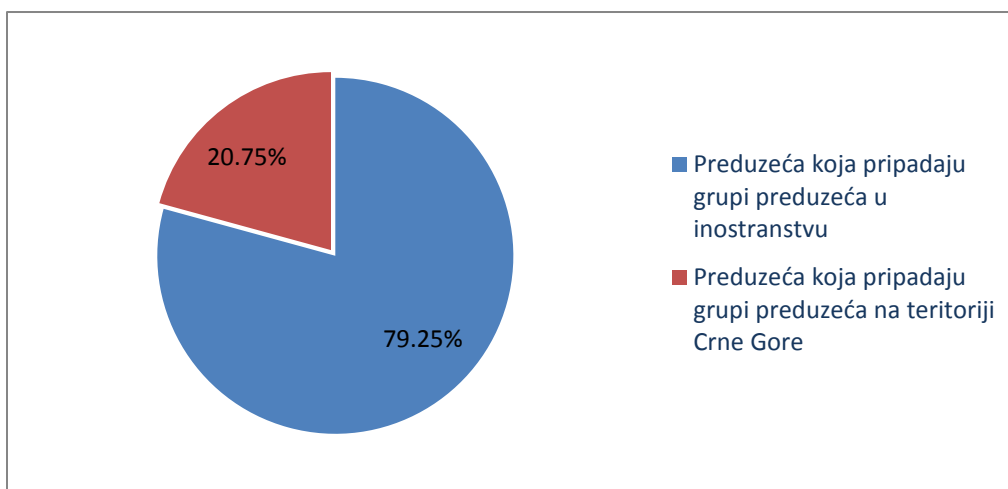
Što se velikih preduzeća tiče najveći broj, takođe, obavlja svoju djelatnost u sektoru G - Trgovina na veliko i na malo, popravka motornih vozila i motocikala i to 25% od ukupnog broja velikih preduzeća.

Grupe preduzeća

Istraživanjem su se dobili podaci o grupama preduzeća.

U Crnoj Gori, aktivno je 53 preduzeća koja pripadaju nekoj Grupi preduzeća čija se "glava" grupe nalazi u inostranstvu ili na teritoriji Crne Gore. Koncept kontrole je osnovni koncept koji se upotrebljava za razgraničenje grupe preduzeća. Pravna jedinica na vrhu grupe preduzeća naziva se Glava Grupe. Glava Grupe je "roditeljska pravna jedinica koja nije kontrolisana ni direktno ni indirektno od bilo koje druge pravne jedinice". Postoji mogućnost da grupa preduzeća bude *all-resident* (predstavlja grupu preduzeća koja je sastavljena od svih pravnih lica koja su iz naše zemlje i može da sadrži najmanje dvije pravne jedinice), *truncated* (glava multi-nacionalne grupe preduzeća je u nekoj stranoj zemlji) i *multi-nacional* (predstavlja grupu preduzeća od kojih su najmanje dvije pravne jedinice locirane u različitim državama. Procentualno učešće i jednih i drugih u ukupnom broju Grupa preduzeća prikazano je **Grafikom 3**.

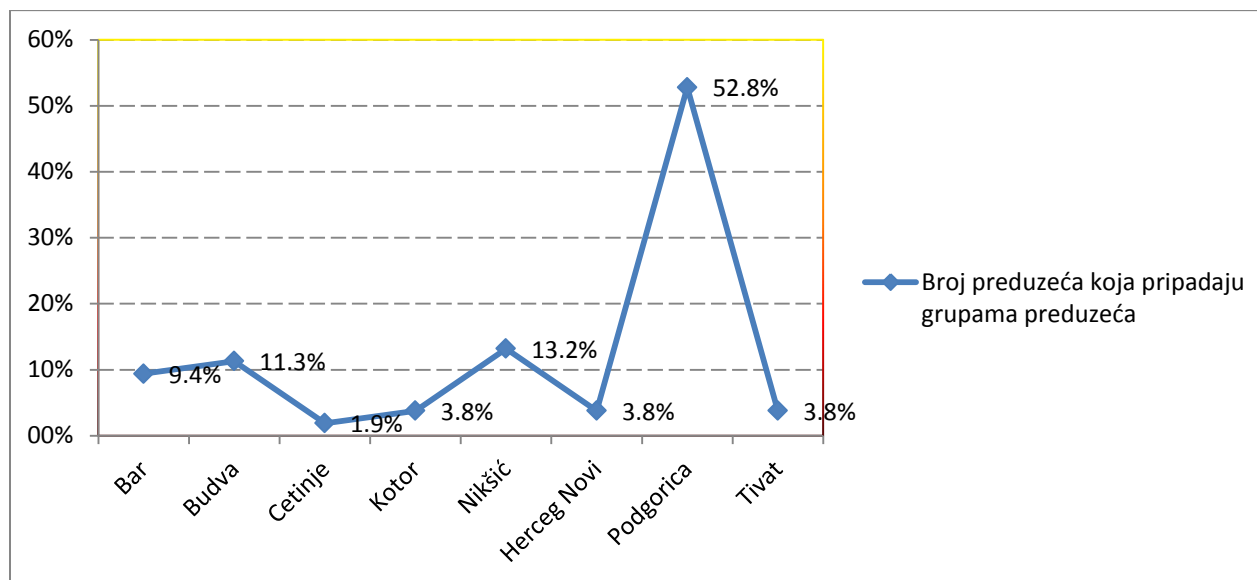
Grafik 3. Broj grupa preduzeća u Crnoj Gori

Od navedenog broja 24 preduzeća pripadaju Grupama preduzeća čija se Glava Grupe nalazi u nekoj od zemalja članica EU, 6 preduzeća pripadaju grupama čija se Glava Grupe nalazi u nekoj od zemalja koje nijesu članice EU, za 1 preduzeće se Glava Grupe nalazi u Japanu, a ostala preduzeća pripadaju kategoriji grupa preduzeća koja je sastavljena od svih pravnih lica koja su iz naše zemlje i može da sadrži najmanje dvije pravne jedinice.

Preduzeća koja pripadaju Grupama preduzeća možemo prikazati po opštinama u kojima se nalaze.

Grafik 4. Broj preduzeća koja pripadaju Grupama preduzeća, po opštinama

U **Tabeli 3** su prikazana preduzeća koja pripadaju Grupama preduzeća posmatrano po opštinama.

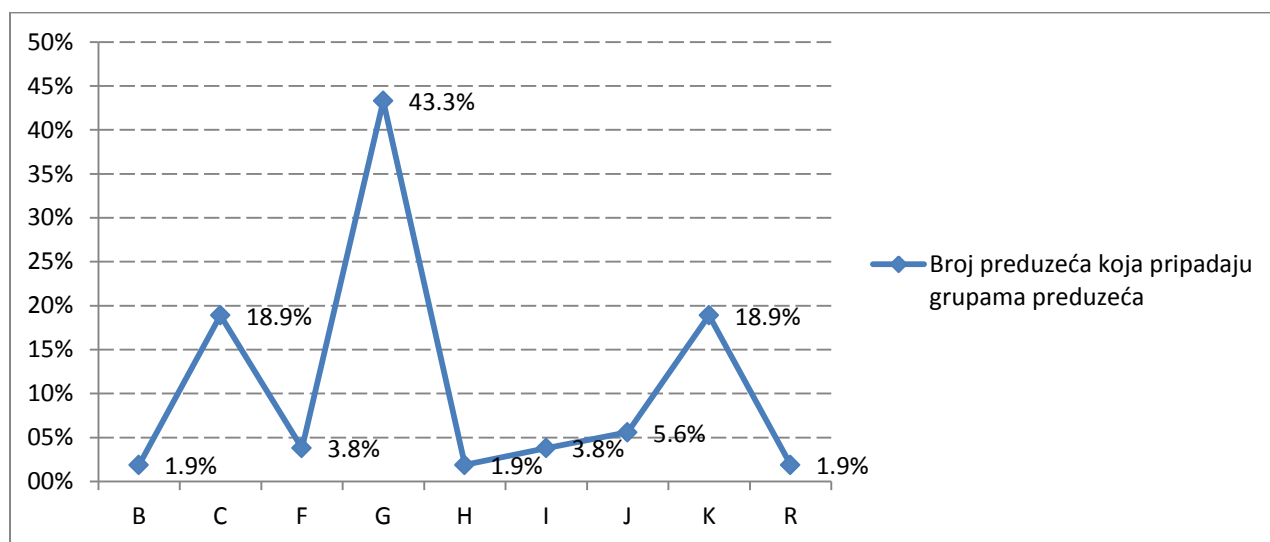
Tabela 3. Broj preduzeća koja pripadaju grupama preduzeća, po opštinama

Opština	Broj preduzeća koja pripadaju grupama preduzeća	Broj preduzeća koja pripadaju grupama preduzeća- procenat
Bar	5	9,4%
Budva	6	11,3%
Cetinje	1	1,9%
Kotor	2	3,8%
Nikšić	7	13,2%
Herceg Novi	2	3,8%
Podgorica	28	52,8%
Tivat	2	3,8%
Ukupno	53	100,0%

Ono što se može primijetiti jeste da se procentualno najveći broj preduzeća koja pripadaju grupama preduzeća nalazi u opštini Podgorica i to 52,8%, zatim slijede Nikšić sa 13,2% i Budva sa 11,3%.

Preduzeća koja pripadaju Grupama preduzeća mogu se prikazati i po sektorima djelatnosti koju obavljaju.

Grafik 5. Broj preduzeća koja pripadaju grupama preduzeća, po sektorima djelatnosti

U **Tabeli 4** su prikazana preduzeća koja pripadaju Grupama preduzeća posmatrano po sektorima djelatnosti koju obavljaju.

Tabela 4. Broj preduzeća koja pripadaju grupama preduzeća, po sektorima djelatnosti

ŠIFRA	NAZIV	Ukupno	Procenat
B	Vađenje ruda i kamena	1	1,9%
C	Prerađivačka industrija	10	18,9%
F	Građevinarstvo	2	3,8%
G	Trgovina na veliko i na malo, popravka mot. voz. i motocikala	23	43,3%
H	Saobraćaj i skladištenje	1	1,9%
I	Usluge pružanja smještaja i hrane	2	3,8%
J	Informisanje i komunikacije	3	5,6%
K	Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	10	18,9%
R	Umjetničke, zabavne i rekreativne djelatnosti	1	1,9%
Ukupno		53	100,0%

Analizirajući **Tabelu 4** zaključuje se da najveći broj preduzeća koja su dio neke grupe preduzeća posluje u okviru sektora G - Trgovina na veliko i na malo, popravka motornih vozila i motocikala i to 43,3% od ukupnog broja ovih preduzeća. Osim u ovom sektoru, značajan broj datih preduzeća svoju djelatnost obavljaju u sektorima C - Prerađivačka industrija (18,9%) i K - Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja (18,9%).

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA STATISTIČKOG BIZNIS REGISTRA (SBR-a)

Značaj i potrebe za Statističkim Biznis Registrom (SBR-om)

Uredbom Vlade Republike Crne Gore br. 02-164 koja je objavljena u Službenom listu br. 4/2001 stvoreni su uslovi za uvođenje Statističkog Biznis Registra u statistički sistem, a sve to u skladu sa potrebom za usklađivanjem statističkog sistema naše zemlje sa statističkim sistemima zemalja Evropske Unije, jer je SBR značajan segment u sistemu statističkih istraživanja (Da bi se postigao zadovoljavajući nivo dosljednosti i uporedivosti statistike neophodan je neki oblik standardizacije registara, zato je donešena Uredba savjeta o statističkim biznis registrima – EEC No 2186/93 od 22. jula 1993. god.).

Statistički biznis registar je pouzdan izvor podataka o populaciji i demografiji poslovnih subjekata. On služi kao okvir za uzimanje uzoraka za sva istraživanja poslovnih statistika u okviru nacionalnog statističkog sistema, obezbijuje bazu iz koje se uzimaju adresni podaci za slanje upitnika u statističkim istraživanjima, itd. Jedan takav registar se smatra sistemom koji pretvara podatke iz administrativnih izvora u podatke pogodne za statističku upotrebu. Značaj statističkog biznis registra je i u tome da je on ažuran dosije koji sadrži sve statističke jedinice koje su aktivne na teritoriji Crne Gore, koje ostvaruju prihode i koje posjeduju relevantne statističke i administrativne atribute.

Ciljevi SBR-a

Osnovni ciljevi postojanja SBR-a su da obuhvati što je više moguće od nacionalne ekonomske aktivnosti, da pomaže unaprijeđenju efikasnosti nacionalnog statističkog sistema i da služi kao osnovni izvor podataka za veliki broj statističkih istraživanja u okviru nacionalnog statističkog sistema.

Principi SBR-a

SBR u skladu sa postavljenim ciljevima projektovan je na utvrđenim osnovnim principima povjerljivosti, sveobuhvatnosti, ažurnosti i racionalnosti.

Predmet SBR-a

Predmet ovog registra su aktivni poslovni subjekti koji u posmatranoj godini obavljaju određenu djelatnost, imaju zaposlene radnike i ostvaruju određeni promet.

Jedinice koje se prate u okviru Statističkog biznis registra su :

- Pravna jedinica i
- Statističke jedinice: preduzeće, lokalna jedinica i grupa preduzeća.

Pravna jedinica

Pravna jedinica, sama, ili u kombinaciji sa ostalim pravnim jedinicama predstavlja pravnu osnovu za jednu od najvažnijih statističkih jedinica, a to je preduzeće. Ona nije direktno statistička jedinica, ali izvršava potpuno ili djelimično proizvodnu aktivnost i upotrebljava se da bi se konstituisalo preduzeće.

Administrativni izvori obezbeđuju informacije o nastanku i postojanju pravnih jedinica, dok se za statističke jedinice može reći da su to "vještačke" jedinice koje, iako često predstavljaju realne ekonomske strukture, ne odgovaraju uvijek u potpunosti poznatim pravnim ili administrativnim jedinicama.

Preduzeće

Preduzeće je: organizaciona jedinica koja se bavi proizvodnjom robe i usluga, a koja uživa određen stepen autonomije u donošenju odluka, naročito pri raspodjeli svojih tekućih resursa. Preduzeće obavlja jednu ili više aktivnosti na jednoj ili više lokacija. Odnos između preduzeća i pravne jedinice je uređen u skladu sa definicijom: preduzeće odgovara pravnoj jedinici ili (najmanjoj) kombinaciji pravnih jedinica.

Lokalna jedinica

Lokalna jedinica je preduzeće ili dio preduzeća (radionica, fabrika, magacin, kancelarija, rudnik ili depo itd.) koji je smješten na geografski određenoj lokaciji. Na tom ili iz tog mjesta ekonomsku djelatnost obavlja, osim određenih izuzetaka, jedan ili više radnika (koji mogu biti zaposleni i u nepotpunom radnom vremenu) za jedno isto preduzeće.

Prethodno znači da su ovim registrom obuhvaćene osim jedinica koje obavljaju privrednu djelatnost i jedinice koje ne obavljaju privrednu djelatnost, ali koje su neophodne zbog statističkih istraživanja čiji su predmet posmatranja.

Prilikom klasifikovanja ovih jedinica rukovodi se kriterijumima koji su definisani Uredbom EEC br.696/93 i to:

- Pravni, računovodstveni ili organizacioni kriterijum;
- Geografski kriterijum;
- Kriterijum djelatnosti.

Grupa preduzeća

Grupa preduzeća je asocijacija preduzeća povezanih pravnim i/ili finansijskim vezama.

Može imati više od jednog centra odlučivanja, posebno za određivanje poslovne politike, politike prodaje i profita. Ona predstavlja ekonomski entitet koji je ovlašćen da pravi izbor, posebno kada se radi o jedinicama koje obuhvata. Ona je statistička jedinica na međunarodnom nivou, dok se preduzeće definiše samo na nacionalnom nivou.

Ekonomski značaj grupe preduzeća i njihovo uključivanje u statistički biznis registar je taj što su grupe preduzeća jedan od najvažnijih puteva eksternog rasta koji omogućava kombinovanje prednosti fleksibilnih struktura, konstituisanih nekih skupom pravno autonomnih jedinica, sa prednostima koje nastaju iz mogućnosti centralizovanja nekih posebnih funkcija koje izvlače korist od ekonomije obima i ekonomije veličine. Aktivnosti grupe preduzeća prostiru se globalno budući da je lokacija jedinica strategijska promjenljiva sa ciljem ostvarivanja komparativnih prednosti.

Glavni razlozi zbog kojih preduzeća formiraju grupu preduzeća su:

- da bi kontrolisali šire tržište;
- da bi povećali domaću produktivnost boljim upravljanjem;

- da bi se riješili neki problemi koji se odnose na internu organizaciju preduzeća kao i na odnose koje preduzeće ima sa spoljnim okruženjem.

Izvori SBR-a

Izvori podataka za ažuriranje SBR-a podijeljeni su na eksterne i interne izvore. Eksterni izvori su administrativni izvori (Poreska Uprava, Centralni Registar Privrednog Suda, Centralna banka i poslovna i granska udruženja), dok su interni izvori statistička istraživanja koja se koriste za ažuriranje ovog registra, kao i za uporedne analize sa podacima iz administrativnih izvora.

Klasa veličine se određuje na osnovu tri kriterijuma i to:

- broja zaposlenih,
- ostvarenog prometa i
- aktive.

Pravna lica, u smislu ovog zakona, razvrstavaju se na mala, srednja i velika, u zavisnosti od prosječnog broja zaposlenih, ukupnog prihoda na godišnjem nivou i ukupne aktive.

U srednja pravna lica razvrstavaju se pravna lica koja na dan sastavljanja finansijskih iskaza ispunjavaju dva od tri sljedeća kriterijuma:

- da je prosječan broj zaposlenih u godini za koju se podnosi godišnji izveštaj od 50 do 250;
- da je ukupan prihod na godišnjem nivou od 10 000 000 do 50 000 000 eura;
- da je ukupna aktiva od 10 000 000 do 43 000 000 eura.

Pravna lica čija su dva od tri kriterijuma niža od najnižih kriterijuma iz stava 2 člana 3 razvrstavaju se u mala pravna lica, a pravna lica čija su dva od tri kriterijuma viša od najviših kriterijuma iz stava 2 istog člana razvrstavaju se u velika pravna lica.

Izdaje i štampa Zavod za statistiku Crne Gore MONSTAT

81000 Podgorica, IV Proleterske br,2, telefon (+382) 20 230-811, faks (+382) 20 230-814

Analizu pripremio/la:

ODSJEK ZA REGISTRE

Tel, +382 020 230 969

e-mail: contact@monstat.org